

## Hoe het is om cameraman (v) te zijn

*De techniek van het filmen, het sjouwen met zware tassen en je begeven in gevaarlijke situaties: de ingrediënten van het cameravak worden al snel met mannelijkheid geassocieerd. Ook de naam van het beroep suggereert dat een film tot stand komt door de lens van een man. Cameravrouwen Jet Homoet en Claire Pijman laten zich echter niet afschrikken door deze vooroordelen.*

### Marijke Naezer

In 2009 komt cameraman Stan Storimans tijdens zijn werk om het leven. Verslaggever Bart Hetteman beschrijft zijn vriend en collega als “met afstand de beste man hier bij RTL, een oerkracht. [...] Hij kon ongelofelijk lomp zijn. Hij heeft me van alles geleerd, hoe je taxichauffeurs moet intimideren, je boekhouding moet vervalsen. [...] Hij was ook heel indrukwekkend. Als je met Stan aankwam, dan keken mensen altijd zo van: hier spot je niet mee. Een indrukwekkende verschijning. [...] Stan regelde alles, mensen bedreigen als we niet met een bus meekonden en zo.” Bart Hettema kan de doortastendheid van de gelauwerde Stan Storimans met voorbeelden staven. Schetst hij daarmee het beeld van ‘de ideale cameraman’? En hoe is het dan als die cameraman een vrouw is? Jet Homoet en Claire Pijman vertellen over hun ervaringen in de mannenwereld van het camerawerk. Een wereld waarin zij zich meer dan staande houden.

### Serieuze klussen

“De camerawereld is een echte mannenwereld”, vertelt cameravrouw en documentairemaakster Jet Homoet. Jet maakte onder andere de succesvolle documentaire *Tara*, over Tara Singh Varma, de politica die iedereen deed geloven dat ze ongeneeslijk ziek was. De film draaide 27 weken in het Amsterdamse Rialto en wordt gezien als een van de beste documentaires uit 2002. Jet heeft het idee dat ze zich als vrouw, ondanks haar indrukwekkende CV, meer moet bewijzen dan haar mannelijke collega’s. Ook cameravrouw en documentairemaakster Claire Pijman merkte al meteen na haar opleiding aan de Filmacademie dat mannen sneller serieuze klussen kregen dan zijzelf. “Ik weet natuurlijk niet zeker of dat kwam doordat ik een vrouw ben, maar het viel wel op.” Voor Claire pakte dit uiteindelijk gunstig uit. Nadat zij werd afgewezen voor een klus besloot ze zelf films te gaan maken, een keus waar ze tot op de dag van vandaag blij mee is: “Doordat ik voor mezelf werkte hoefde ik minder op *safe* te spelen, en kon ik ongestraft experimenteren. Daar heb ik ontzettend veel van geleerd.” Claire boekte grote successen met films als *Talking Guitars*, maar is zelf het meest trots op de film die zij over haar vader maakte. “Een heel bijzondere film, waarmee ik ook echt contact kreeg met mijn vader. In deze film hebben mijn werk en de dingen waar het echt om gaat in het leven elkaar gekruist.”

Hoewel voor Claire die eerste afwijzing een positief vervolg kreeg, zijn beiden het erover eens dat het automatisme waarmee mannen een mannelijke collega zoeken in het algemeen negatief uitpakt voor cameravrouwen. Jet vertelt bijvoorbeeld hoe een mannelijke documentairemaker haar vroeg of ze misschien een cameraman kende. “Eigenlijk wist hij het best, maar hij had er gewoon niet aan gedacht dat ik ook cameraman ben.” Mannen zoeken mannen, heeft ook Claire ervaren. Zij gaf een keer een lezing over haar werk, waarbij ze onder andere inging op haar filmwerk bij de Tamil Tijgers. “Dat was een heel gevaarlijke tijd, en mensen reageerden allemaal heel enthousiast op mijn verhaal. Maar bij de borrel zei iemand van een tv-maatschappij tegen mij: ‘Een leuk verhaal hoor, maar als ik je zo zie dan zou ik je niet meevragen voor bijvoorbeeld een wandeltocht door de Himalaya. Ik zou dan toch eerder een grote, stevige man meevragen.’ Terwijl ik net twee uur had gepraat over het werk dat ik allemaal al had gedaan!” Lang niet iedereen denkt eraan dat een cameraman ook een vrouw kan zijn, en dat ook zij het vak goed kan verstaan.

## **Moeilijk fenomeen**

Ook tijdens het werk hebben de cameravrouwen met vooroordelen te maken. Zo krijgt Jet, die haar opleiding zeventien jaar geleden afrondde, nog steeds wel eens uitleg over de technische kant van het filmen. Een man zal dit niet snel overkomen; van hem wordt veel makkelijker aangenomen dat hij de techniek beheerst. Grietje Keller, cameravrouw en documentairemaakster, maakt in een artikel bezwaar tegen de manier waarop camera's überhaupt als technische apparaten worden bestempeld: "Iets is pas technisch wanneer het door mannen bediend, bedacht, gebruikt wordt. Vrouwen die dagelijks naaimachines, magnetrons en stofzuigers bedienen worden niet gezien als technici; mannen met boren, camera's en computers wel" (Keller, 2000). De ervaring van Jet bevestigt dat mannelijke technici de camera als een technisch apparaat zien, en vrouwen als niet-technisch. Een cameravrouw wordt daardoor een maar moeilijk te begrijpen fenomeen.

Vaak zit het onderscheid in kleine, relatief onschuldige voorvallen. "Als ik ergens binnenkom met mijn cameratas, dat een man dan zegt: 'Laat mij dat maar dragen, dat is zo zwaar'", illustreert Jet. Een mannelijke cameraman wordt geacht sterk genoeg te zijn om zijn eigen spullen te dragen. Claire wordt regelmatig aangesproken op het feit dat ze moeder is van drie kinderen: "Mensen zijn vaak verbaasd dat ik zomaar een paar maanden naar het buitenland kan. Ook in het buitenland vragen ze alleen aan mij wie er bij mijn kinderen is. Mijn mannelijke collega's vragen ze dat niet." Hoewel Jet en Claire hartelijk om dit soort voorbeelden kunnen lachen, laten ze wel zien dat vrouwen extra hard moeten werken om serieus genomen te worden.

## **Respect**

Tegelijkertijd ervaren de cameravrouwen veel steun, van mannelijke, maar bovenal van vrouwelijke collega's. "Vrouwen bellen vrouwen", heeft Jet ervaren. Net als mannen zijn vrouwen eerder geneigd een seksegenoot te benaderen. "Ik werk heel veel met vrouwen", vertelt Jet. "Het werken met vrouwen gaat gemakkelijk, er is altijd een goede sfeer. Als ik met vrouwen werk is er vaker ruimte voor mijn eigen inbreng, dat vind ik erg fijn." Ook Claire heeft het idee dat vrouwen meer openstaan voor overleg. "Er is meer ruimte voor wederzijdse inbreng. Ik werk altijd erg op mijn gevoel, en probeer te visualiseren wat een regisseur wil. Stel, een regisseur wil A en ik wil C, dan ga ik daarover in overleg, en misschien komen we wel uit bij B. Ik wil het goed hebben, maar zonder een ander daarbij te *overrulen*."

Cameravrouwen zijn bovendien bescheidener, vinden Claire en Jet. "Vrouwen durven het gewoon te zeggen als ze het even niet weten. Mannen doen dat niet zo gauw. Die durven keihard iets te beweren, al is het helemaal niet waar. Ik zeg het gewoon als ik even na wil denken", aldus Claire.

Ook in het contact met geïnterviewden stellen cameravrouwen zich anders op dan hun mannelijke collega's. "Mannen zijn soms wat lomper: hup, grote koffers middenin de woonkamer, in plaats van eerst even kennis te maken, mensen echt te ontmoeten. Ik vind het belangrijk om niet zo grof te doen, maar mezelf aan te passen aan de situatie." In haar werk zoekt Jet steeds de balans tussen het vastleggen van gebeurtenissen op film en het respecteren van grenzen van de mensen die zij filmt. Het binnenstappen in iemands wereld vindt zij het meest bijzondere van haar vak, maar het vereist ook de nodige tact.

Niet iedereen waardeert deze manier van werken. Jet: "Ik heb ook wel eens met een regisseuse samengewerkt die overleggen juist lastig vond. Zij vond het bijvoorbeeld heel moeilijk als ik aan haar vroeg of we er wat meer licht bij zouden zetten. Dat moest ik zelf maar beslissen. Grappig was dat zij ook veel met mannen samenwerkte." Claire merkt dat haar houding soms zelfs als onzekerheid wordt geïnterpreteerd: "Mensen kunnen er zenuwachtig van worden. Zij hebben liever dat je doet alsof je zeker bent van je zaak, al weet je het even niet."

De film- en camerawereld is duidelijk nog niet gewend aan de werkwijze zoals Claire en Jet die beschrijven. Hun benadering, waarin ruimte is voor reflectie en overleg, wordt vaak verward met een gebrek aan kennis of kunde. Dat is jammer, want het is ook een manier van werken die mensen tot hun recht laat komen, en die het mogelijk maakt het beste uit een film te halen.

### **Vreemde eend**

Is het niet moeilijk om je als vrouw staande te houden in een vak waar toch nog steeds vooral ‘mannelijke waarden’ de boventoon voeren? Claire benadrukt dat ze het fijn vindt om te werken in de camerawereld: “Het onderlinge contact, ook met de mannen, is heel erg leuk. Ik ben bijvoorbeeld lid van een vereniging, en ondanks dat er maar twee vrouwen lid zijn voel ik me geen vreemde eend in de bijt. Ik kan gewoon andere leden opbellen als ik iets wil bespreken.” Claire en Jet hebben geen van beide het gevoel dat ze worden tegengewerkt of buitengesloten.

Mogelijk heeft dit ook te maken met het feit dat deze vrouwen al een mooie carrière hebben opgebouwd, en bekendheid genieten bij hun vakgenoten. Jet: “Mensen weten wat ik kan, waar ik goed in ben. Om die kwaliteiten vragen ze me ook.” Op iemand die al zo’n reputatie heeft opgebouwd zullen vooroordelen en (onbewuste) tegenwerking minder vat hebben. Voor nieuwkomers is het waarschijnlijk lastiger om hiermee om te gaan, waardoor het een belemmering kan worden in de uitvoering van hun werk. Gelukkig hebben zij voorbeelden als Claire Pijman en Jet Homoet, die laten zien dat ook vrouwen zeer succesvolle cameramannen kunnen zijn.

### **Literatuur**

Keller, G. (2000). Vrijgevochten tiep met bijna-baard? Van mannen en camera’s. *Lover*, 27, 3.

### **Kaders:**

#### **Jet Homoet**

Jet maakte al films toen zij op de Kunstacademie in Rotterdam zat. Door een toevallige ontmoeting in Griekenland kwam zij in contact met de Engelse *National School of Film and Television*. Jet zag hun eindexamenwerk en was meteen verkocht: hier wilde ze studeren. Ze deed toelatingsexamen en was één van de drie mensen die werden geselecteerd uit 180 gegadigden. Tijdens de opleiding legde ze zich toe op *direct cinema*, een techniek die de nadruk legt op het vastleggen van wat er gebeurt, zonder gebeurtenissen in scène te zetten. Jet reisde de hele wereld over om films te maken. Voorbeelden van haar films zijn: *That fire within* (over de Namibische Aune Kapolo-Shiningwe, 1993), *Sweet Cécile* (over de eerste BOM-moeder in Nederland, 2000), *Tara* (over politica Tara Singh Varma, 2002) en *De dochters van Malakeh* (over het leven van twee Iraanse zussen, 2009).

#### **Claire Pijman**

Met twee ouders die arts waren en een grote liefde voor dieren lag het voor de hand dat Claire dierenarts zou worden. Tijdens het VWO begon ze zich echter af te vragen of dit wel iets voor haar was, en haar passie voor film kreeg steeds meer de overhand. Uiteindelijk besloot Claire aan de Filmacademie in Amsterdam te gaan studeren. Om meer kans te maken in de strenge toelatingsprocedure, liep ze een jaar lang mee met verschillende filmmakers en bereidde ze zich voor op de inschrijving. Met succes: ze werd aangenomen, samen met slechts negentien anderen. Gedurende de opleiding specialiseerde ze zich in camerawerk. Voorbeelden van haar films zijn: *T’aves Bachtalo* (over drie zigeunerfamilies in Roemenie, 1994), *Mijn vader maakt foto’s* (over haar vader, 1997), *Talking Guitars* (over de beroemde gitaarbouwer Flip Scipio, 2007) en *Later we care* (over de laatste levensjaren van haar moeder, 2009).

**-Einde kaders -**